

คำวินิจฉัยของ นายชัยอนันต์ สมุทวณิช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑/๒๕๔๓

วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๓

เรื่อง ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย ๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ส่งคำร้องของจำเลย ที่ ๑ (นายสมพร เดชานุภาพ) จำเลยที่ ๒ (นายเนตร มหาวิทย์) และจำเลยที่ ๔ (นายรังสรรค์ ต่อสุวรรณ) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๒๐ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

พนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ (กอง ๑) เป็นโจทก์ ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ ฟ้อง นายสมพร เดชานุภาพ นายเนตร มหาวิทย์ และนายรังสรรค์ ต่อสุวรรณ เป็นจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๔ ในข้อหาร่วมกันก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดด้วยการใช้ จ้าง วาน หรือ ยุยงส่งเสริมให้ฆ่าผู้อื่น (นายประมาน ชันชื้อ) โดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อน อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ๘๔ ๒๘๘ ๒๘๙ คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอาญากรุงเทพใต้

ผู้ร้องที่ ๑ (จำเลยที่ ๑) และผู้ร้องที่ ๒ (จำเลยที่ ๒) ให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ว่าได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจกองปราบปรามซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐทำการจับกุม ควบคุมและดำเนินการสอบสวนในข้อหาดังกล่าว ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐดังกล่าวไม่มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ ถึงแม้ว่ากองปราบปรามมีเขตอำนาจสอบสวนคดีได้ทั่วราชอาณาจักรก็มีใช่เป็นการให้อำนาจตามกฎหมาย แต่เป็นเพียงระเบียบภายในของกรมตำรวจเท่านั้น กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตราดังกล่าวออกข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ เพื่อวางระเบียบในการดำเนินคดีอาญาให้แก่พนักงานตำรวจ เพื่อให้เป็นระเบียบปฏิบัติในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งตำรวจ

กองปราบปรามเป็นพนักงานสอบสวนชุดดังกล่าว ทำการสอบสวนผู้ร้องทั้งสอง โดยอ้างคำสั่งแต่งตั้งที่ ๘๖๑/๒๕๓๖ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖ แต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนี้โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ ที่ให้อำนาจอธิบดีกรมตำรวจ เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน และมีอำนาจสั่งการเกี่ยวกับคดีได้ทุกคดี ดังนั้น การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา เป็นการละเมิดสิทธิ เสรีภาพของผู้ร้องทั้งสองที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ตามมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๔๓ วรรคสอง จึงส่งผลให้การสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ เนื่องจากคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวน ฯ นี้ได้อาศัยอำนาจตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฯ ซึ่งเป็นการให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจนอกเหนือจากที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ ดังนั้น คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวน ฯ, ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฯ และมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่สามารถใช้อย่างบังคับได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

ผู้ร้องทั้งสองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๒. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบในการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ เป็นข้อบังคับที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๓. คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ตามคำสั่งที่ ๘๖๑/๒๕๓๖ เป็นคำสั่งที่ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

๔. การกระทำของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติตามคำสั่งแต่งตั้งของอธิบดีกรมตำรวจ (พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์) โดยอาศัยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฯ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ และไม่เป็นธรรม ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๘

ส่วนผู้ร้องที่ ๓ (จำเลยที่ ๔) ยื่นคำร้องว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น” เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ ต้องด้วยมาตรา ๖ เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ โดยอ้างว่าผู้ร้องกับพวกได้ถูกพนักงานอัยการฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาเลขคำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ ดังกล่าวข้างต้น เพราะ

๑) คดีที่ไม่มีการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือร้องขอให้ช่วยเหลือ หรือการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือร้องขอให้ช่วยเหลือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๓ ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๗ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนด้วยความเป็นธรรมตาม มาตรา ๒๔๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๒) การใช้ราชฎในการสืบสวน ซึ่งขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐) มาตรา ๑๗ ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๒๔๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๓) คดีที่มีการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้รวบรวม ไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน และการบันทึกสำนวนการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะผู้บันทึก ไม่ได้เป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑, ๑๓๕ ซึ่ง รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิไว้ ตามมาตรา ๒๔๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๔) คดีที่ไม่มีการกระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด (หลอกให้กระทำอย่างใด อย่างหนึ่ง) เป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ประกอบกับมาตรา ๕๕ และ รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ตามมาตรา ๓๒ พนักงานอัยการก็นำคดีมาฟ้องได้ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๕) การออกหมายจับและการจับที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖ (๑), ๗๘, ๘๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๓๐, ๓๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๖) การสอบสวนที่ไม่ปฏิบัติตามกระบวนการทางอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาทั้งหมด ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๒๔๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๗) พยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบ ผ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๒๔๓ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๘) การสอบสวนที่ได้กระทำขึ้นโดยที่ไม่มีความผิดอาญาเกิด อ้าง หรือเชื่อว่าเกิด หรือ ผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับ (โดยชอบ) ซึ่งฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ ๑๕, ๑๓๑, ๑๓๕ ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๒๔๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๕) การกันผู้ต้องหาด้วยกันไว้เป็นพยาน ซึ่งไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๒ ที่ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา ๒๕๓ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๑๐) กรณีไม่มีผู้เสียหายตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒, ๓๓ และ ๒๕๑

๑๑) การสอบสวนที่ได้กระทำโดยผู้ไม่มีอำนาจสอบสวน ซึ่งขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘, ๑๙, ๑๔๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ตามมาตรา ๒๕๑ พนักงานอัยการก็ฟ้องคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐

๑๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ห้ามพนักงานอัยการฟ้องคดีเฉพาะในกรณีที่ได้มีการสอบสวนในความผิดเท่านั้น แต่ไม่ได้ห้ามในกรณีการสอบสวนโดยไม่ชอบสอบสวนโดยไม่มีอำนาจ สอบสวนโดยผิดกฎหมาย การใช้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๐ นี้ ผู้ใช้อำนาจรัฐ คือพนักงานอัยการจึงมีอำนาจที่จะกระทำละเมิดสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของประชาชนได้โดยตรง และทำละเมิดได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้รับรองและคุ้มครองไว้ ตามมาตรา ๔, ๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๒๕๑, ๒๕๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ จึงขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และนอกจากนี้ยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๗๐ โดยตรงอีกด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งข้อโต้แย้งของจำเลย ๗ ดังกล่าว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ และส่งสำเนาคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมของผู้ร้องทั้งสามให้พนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ ๑ ซึ่งเป็นผู้ถูกร้อง และให้มีการออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงของกลุ่มกรณี ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน, ๒๒ กรกฎาคม และ ๒ กันยายน ๒๕๕๒ เพื่อรับฟังข้อเท็จจริงและคำแถลงประกอบคำร้องเอกสารประกอบคำร้องจากคู่กรณี

ในการออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงของกลุ่มกรณีครั้งแรก ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ นายสนธยา โปธิ์แดง ในฐานะทนายความผู้รับมอบอำนาจของผู้ร้องที่ ๑ นายสมพร เดชานุภาพ และผู้ร้องที่ ๒ นายณเร มหาวิลัย ได้แถลงสรุปความได้ว่า ผู้ร้องทั้งสองได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้จ้างวาน บุคคลอื่นให้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดยไตร่ตรองไว้ก่อน ขณะนี้อยู่ใน

ระหว่างการพิจารณาของศาลอาญากรุงเทพใต้ (ชั้นสืบพยานโจทก์) ซึ่งผู้ร้องพบว่า กฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีนี้ต้องด้วยมาตรา ๖ กล่าวคือ ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้รับฟ้องจากพนักงานอัยการ กองคดีอาญากรุงเทพใต้ กล่าวหาว่าผู้ร้องกระทำความผิดโดยศาลใช้สำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ กองปราบปรามซึ่งอ้างตนเองว่าเป็นพนักงานสอบสวนตามคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ ที่ ๘๖๑/๒๕๓๖ ที่อาศัยความตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ ซึ่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฯ ได้อาศัยความตามมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ที่บัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ซึ่งผู้ร้องได้ตีความคำว่า เป็นธรรม หมายถึง ผู้ต้องหาทุกคนได้รับการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้กำหนดอำนาจการสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบมิได้เป็นไปตามประมวลกฎหมายดังกล่าว ฯ แต่ถูกแต่งตั้งขึ้นโดยคำสั่งของอธิบดีกรมตำรวจโดยอาศัยความตามมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดมีอำนาจกระทำการนอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้นั้น ผู้ร้องจึงเห็นว่าไม่เป็นธรรมเนื่องจากพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน อีกทั้งพยานหลักฐานที่ได้มาจากการสอบสวน เป็นพยานหลักฐานที่จัดสร้างขึ้นเองทั้งสิ้น เนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้พบเห็นที่ศาลอาญากรุงเทพใต้ มิใช่พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด แต่เป็นการเกิดขึ้นจากการจัดหา หลอก และกำหนดขึ้น โดยพนักงานสอบสวนซึ่งขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ เนื่องจากคดีนี้ไม่มีมูล คดีอาญายังมิได้เกิดการกระทำความผิดขึ้น ยังไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐานเป็นผู้ใช้จางวาน ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ประเด็นข้างต้น

ต่อมาผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญตามคำร้อง ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบที่ไม่ได้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และขอให้มีการเรียกสรรพเอกสารในสำนวนคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ จากศาลอาญากรุงเทพใต้เพื่อประกอบการวินิจฉัยเนื่องจากเอกสารดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบที่ได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้กระทำความผิดกฎหมาย

ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณา ๑ ครั้งที่สอง ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ นายสนธยา ได้ขอแถลงด้วยวาจาเพิ่มเติม ซึ่งสรุปใจความว่า ข้อบังคับหรือระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาศัยอำนาจตามความมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น มิใช่กฎหมาย ซึ่งหากเจ้าหน้าที่คนใดไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติผิดไปจากข้อบังคับหรือ ระเบียบดังกล่าวก็ไม่มีความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งออกโดยอาศัย มาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นข้อบังคับที่ออกมาใช้เป็นข้อยกเว้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้บัญญัติในเรื่องของอำนาจการสอบสวนและพนักงาน สอบสวนไว้ชัดเจนแล้ว ทั้งนี้ ได้มีการส่งเอกสารในสำนวนคดีดังกล่าวประกอบคำแถลงด้วยวาจา จำนวน ๒๑ รายการ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับไว้เพื่อประกอบการพิจารณาแล้ว

พนักงานอัยการ (นายพรศักดิ์ ศรีณรงค์) ได้แถลงเป็นหนังสือยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒ แทนการแถลงด้วยวาจาในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ สรุปความได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมา ลงโทษตามอำนาจหน้าที่ของสถาบันต่างๆ และของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๑๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตราดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของ ตัวสถาบันและของเจ้าพนักงานของรัฐในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่ใช่เป็นกฎหมายในการตั้งสถาบัน เช่น สถาบันศาล อัยการ หรือตำรวจ และมิใช่เป็นกฎหมายแต่งตั้งเจ้าพนักงานต่างๆ เช่น ศาล พนักงานอัยการ ตำรวจ เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่กฎหมายที่จะตั้งสถาบันใด หรือตัวพนักงานใดนั้น จะกำหนดโดยกฎหมายอื่น เช่น ในเรื่องการศาลยุติธรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลต่างๆ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับกำหนดอำนาจหน้าที่ของ พนักงานอัยการ ได้แก่ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๘ หรือ กฎหมายเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมตำรวจ ประกาศรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

มาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติแต่เพียงว่า อำนาจศาล พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ต้องเป็นไปตามกฎหมาย และข้อบังคับ ทั้งหลาย อันว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นๆ ซึ่งหมายถึงว่า อำนาจของเจ้าพนักงาน

ย่อมเป็นไปตามกฎหมาย และข้อบังคับทั้งหลายที่ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้น ๆ โดยที่อำนาจหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน ย่อมแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการออกประกาศ หรือข้อบังคับ เพื่อให้การปฏิบัติงานเจ้าพนักงานในหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดไม่ขัดกัน เช่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน ต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้พนักงานตำรวจฝ่ายเดียวเป็นพนักงานสอบสวน เพราะหากรัฐมนตรีไม่กำหนดดังกล่าวแล้ว เมื่อเกิดคดีขึ้นพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานตำรวจต่างมีอำนาจสอบสวน ย่อมเกิดการซ้ำซ้อนและเป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชน หรือกรณีของกฎหมายจัดตั้งศาล ศาลอาญามีอำนาจรับคดีที่ราชอาณาจักรได้ ศาลจังหวัดมีอำนาจรับพิจารณาคดีที่เกิดในเขตอำนาจศาลแขวงได้ แต่ได้กำหนดไว้ว่าหากคดีเกิดนอกกรุงเทพมหานคร หรือคดีเกิดในกรุงเทพมหานคร แต่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาจะไม่รับพิจารณาคดี

ดังนั้น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖ จึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่อย่างกว้างๆ ของสถาบันและเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าว จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ประการใด

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติทำคำชี้แจงสรุปความได้ว่า อำนาจการออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ นั้น ไม่มีข้อความที่ปรากฏว่าอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด คงปรากฏตามที่ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทยและผู้ตรวจราชการกรมการปกครองชี้แจงเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๒๓ ข้อ ๒ ณ ห้องประชุมกระทรวงมหาดไทยระบุว่าข้อบังคับนี้จะไม่อ้างทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แต่จะอาศัยอิงหลักตามกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว และปรากฏตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยเรื่องกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนความผิดอาญาสั่งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ ว่าอำนาจการสั่งประกาศใช้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ฯ นี้ โดยอาศัยความตามมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เห็นว่ากรณีสืบปฏิบัติงานราชการตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวเป็นไปตามความแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖

สำหรับอำนาจของพนักงานสอบสวนตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ๑ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๑ ได้บัญญัติอำนาจสอบสวนความผิดอาญาที่กระทำในราชอาณาจักร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาภายในเขตอำนาจของตน ดังนั้น ผู้มีอำนาจและหน้าที่สอบสวนความผิดอาญาจึงเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเขตอำนาจไว้ จึงต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๕๐๘ มาตรา ๔ และพุทธศักราช ๒๕๓๕ มาตรา ๕ กำหนดให้ กองปราบปราม เป็นส่วนราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๕ เรื่องกำหนดหน่วยงานเขตอำนาจการรับผิดชอบ และเขตพื้นที่การปกครองของหน่วยราชการในกรมตำรวจข้อ ๘ และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๖ กำหนดให้กองปราบปรามเป็นส่วนราชการบริหารส่วนกลาง สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ มีเขตอำนาจการรับผิดชอบและหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญาทั้งหลาย ที่ราชอาณาจักร

ทั้งนี้ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พุทธศักราช ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ ที่กำหนดให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนและมีอำนาจสั่งการเกี่ยวกับคดีได้ทุกกรณี ซึ่งรวมทั้งการมีคำสั่งแต่งตั้งให้ข้าราชการตำรวจผู้ใดเป็นพนักงานสอบสวน เป็นการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การที่อธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งที่ ๘๖๑/๒๕๓๖ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖ แต่งตั้ง พลตำรวจตรี ล้วน ปานรศทิพ ผู้บังคับการกองปราบปราม กับพวก เป็นพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนคดีที่จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๔ ผู้ร้อง ถูกกล่าวหาว่าร่วมกันใช้ จ้าง วาน หรือยุง ส่งเสริมหรือด้วยวิธีอื่นใดให้ผู้อื่นกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งกรมตำรวจดังกล่าว จึงมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา และมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๔๒ ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๒๐ และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒ และข้อ ๒.๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผู้ร้องที่ ๓ ได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญตามคำร้องลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ สรุปความได้ คือ ผู้ร้องอ้างว่า คำร้องที่ผู้ร้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ร้อง ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้อง แต่คำร้องนี้เป็นคำร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในสองประเด็น คือ ประเด็นแรก กระบวนการที่เจ้าพนักงานของรัฐจัดการให้ผู้ร้องต้องตกเป็นผู้ต้องหาและเป็นจำเลยต่อศาล เป็นกระบวนการที่ได้กระทำตามบทบัญญัติของกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และประเด็นที่สอง การดำเนินการของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่จัดการให้ผู้ร้องเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ก่อให้เกิดมูลคดีอาญาหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

นอกจากนั้น ผู้ร้องได้มีคำขอในตอนท้ายคำร้องว่า ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ หลักการของการสอบสวนและการพิจารณานั้น ต้องเป็นการสอบสวน การพิจารณาที่เป็นธรรมและการสอบสวนตามข้อเท็จจริงตามสำนวนการสอบสวนที่ผู้ร้องได้นำเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องที่ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเพิ่มเติมดังกล่าว โดยมีมติรับคำร้องเพิ่มเติมไว้ในสำนวน และให้มีการออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงของคู่ความตามข้อ ๑๕ ของข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ในวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๒

ในการออกนั่งพิจารณารั้งแรก เพื่อรับฟังคำแถลงของคู่ความ วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ผู้ร้องที่ ๓ ได้แถลงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปความได้ คือ การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า พนักงานอัยการได้ฟ้องคดีต่อศาล โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นการสอบสวนที่มีชอบเพื่อให้พนักงานอัยการจะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนให้ถูกต้องตามกฎหมายและใช้สำนวนการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณารั้งที่ ๒ ในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เพื่อรับฟังคำแถลงของคู่ความ คือ นางยินดี ต่อสุวรรณ ภริยาของผู้ร้องที่ ๓ ในฐานะผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ นายพิสิฐ น้อยเชื่อม ทนายความผู้รับมอบอำนาจของผู้ร้องที่ ๓

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความยุติธรรม ให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับความยุติธรรมจากการสอบสวนและการพิจารณาที่เป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้รับความยุติธรรมจากการสอบสวน มิใช่ผูกพันเฉพาะศาลที่จะต้องให้ความยุติธรรมเท่านั้น

แต่ผูกพันเจ้าพนักงานในกระบวนการสอบสวนและในกระบวนการพิจารณาที่จะต้องให้ความยุติธรรม ในกรณีดังกล่าวด้วย ดังนั้น เมื่อมาตรา ๑๒๐ บัญญัติห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลเมื่อไม่ได้ มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ในแง่สิทธิ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับความยุติธรรมจากการสอบสวนหรือการพิจารณาด้วยความเป็นธรรม เพราะพนักงานอัยการสามารถอ้างมาตรา ๑๒๐ เพื่อปฏิเสธให้ความยุติธรรมดังกล่าวแก่ผู้ต้องหาหรือ จำเลยได้

กล่าวโดยสรุป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ เป็นบทบัญญัติที่ทำลาย โครงสร้างกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่อำนาจทั้งสาม คือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และ ศาล ต้องคานซึ่งกันและกัน โดยต้องตรวจสอบอำนาจซึ่งกันและกัน และเป็นบทบัญญัติที่ทำลาย หลักการของกฎหมายที่เป็นกลไกควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ ทำให้ไม่มีผลบังคับใช้ และเป็นบทบัญญัติที่ให้พนักงานอัยการใช้อำนาจได้อย่างสิ้นพินและกระทำละเมิดต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้อย่างเสรี โดยไม่มีขอบเขตจำกัด

พนักงานอัยการ (นายพรศักดิ์ ศรีณรงค์) ได้แถลงเป็นหนังสือยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒ แทนการแถลงด้วยวาจาในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ สรุปความได้ว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๘ กำหนดให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา คือ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย สำหรับผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญามีสิทธิ ฟ้องคดีได้ทุกกรณี และไม่ปรากฏว่า ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดข้อห้ามผู้เสียหาย มิให้ฟ้องคดีแต่ประการใดเลย

ส่วนพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๘ นี้ได้บัญญัติ ให้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ แต่ก็มีข้อจำกัดคือ มาตรา ๑๒๐ ที่ว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดขั้นตอน การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ว่าจะต้องกลั่นกรองตรวจสอบด้วยการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนดำเนินคดี อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกกระทบกระเทือน

บทบัญญัติมาตรา ๑๒๐ จึงมิใช่เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจอัยการที่จะฟ้องคดีได้ตามอำเภอใจ แต่บทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจพนักงานอัยการไว้ว่า อัยการจะฟ้องคดีได้ ต้องมีการสอบสวนคดีนั้นเสียก่อน ถ้าคดีใดไม่มีการสอบสวน อัยการก็ฟ้องคดีต่อศาลไม่ได้

คดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ ของศาลอาญากรุงเทพใต้ ที่พนักงานอัยการฟ้องจำเลย ทั้ง ๔ ต่อศาลนั้น การสอบสวนของพนักงานสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน กองปราบปราม กรมตำรวจ

และโดยอธิบดีกรมตำรวจ เป็นไปโดยชอบถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอนที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดไว้ทุกประการ ตั้งแต่ชั้นสืบสวนรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษ การขออนุมัติจับกุม การแจ้งข้อหา การขอค้นผู้ต้องหาเป็นพยาน การรวบรวมพยานหลักฐาน การทำความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาทั้ง ๔ หรือจำเลยคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ ทั้ง ๔ คน และคำสั่งไม่ฟ้องนายบรรเจิด จันทนะเปลิน ผู้ต้องหาที่กันไว้เป็นพยานก็ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบข้อบังคับของกรมตำรวจและกระทรวงมหาดไทย บทบัญญัติมาตรา ๑๒๐ จึงเป็นบทบัญญัติเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนที่ตกเป็นผู้ต้องหา เพราะพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ บทบัญญัติมาตรา ๑๒๐ จึงมิได้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแต่ประการใด

ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณา ครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๒ เพื่อรับฟังคำแถลงของผู้ร้องที่ ๓ โดยมอบหมายให้ นางยินดี ต่อสุวรรณ เป็นผู้แถลง โดยไม่ตัดสิทธิทั้งสองฝ่ายที่จะยื่นพยานเอกสารหรือความเห็นเพิ่มเติมต่อศาลได้ภายใน ๑๕ วัน ซึ่งประมวลสาระสำคัญในคำแถลงและคำร้องเพิ่มเติมของผู้ร้องที่ ๓ ได้ว่า กรณีของผู้ร้อง เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้ว ก็จะต้องทราบว่า เนื้อหาข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนนั้นไม่สามารถฟ้องคดีได้ ผู้ร้องได้ขอให้พนักงานอัยการถอนฟ้องหรือแก้ฟ้องให้ แต่พนักงานอัยการก็ได้ดำเนินการให้ เพราะพนักงานอัยการถือว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา ๑๒๐ แล้ว เพราะคดีมีการสอบสวน จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ มิใช่เป็นบทบัญญัติอันเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ แต่เป็นบทบัญญัติให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่พนักงานอัยการในการใช้อำนาจสอบสวน นอกจากนั้น ผู้ร้องที่ ๓ ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ด้วยว่า

ประการแรก ผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๕๕๐/๒๕๓๖ ของศาลอาญากรุงเทพใต้ มีสิทธิได้รับการสอบสวนและการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๕๑

ประการที่สอง การสอบสวนที่ไม่เป็นธรรมนั้น ไม่อาจจะนำมาฟ้องและดำเนินคดีกับผู้ร้องได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๕๑

ประการที่สาม การพิจารณาคดีที่ไม่เป็นธรรม เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๕๑

ผู้ร้องที่ ๓ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นเอกสาร คำแถลงการณ์สรุปคดีและคำขอให้วินิจฉัย สรุปความได้ว่า คำร้องของผู้ร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นคำร้องที่ขอให้วินิจฉัยว่าการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งใช้อำนาจรัฐในฐานะเป็นพนักงานสอบสวน ได้ใช้อำนาจรัฐโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีได้ปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กระทำต่อผู้ร้องให้ตกเป็นผู้ต้องหา จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และขัดต่อหลักรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๗๐ และ ๒๕๓ และหากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องก็ขอให้วินิจฉัยเพื่อรับรองสิทธิของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และ ๒๕๑

เมื่อได้พิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม เอกสารประกอบคำร้อง คำแถลงของผู้ร้องและคำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย ดังนี้

๑. มาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติว่า “อำนาจศาล อำนาจผู้พิพากษา อำนาจพนักงานอัยการและอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลาย อันว่าด้วยการจัดตั้งศาลยุติธรรมและระบุนำอำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษา หรือซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นๆ” เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

๒. มาตรา ๑๒๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ในประเด็นที่ ๑ มาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ และเจ้าพนักงานไว้อย่างกว้างๆ ในการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายว่าด้วยองค์กรและเจ้าพนักงานนั้นๆ บัญญัติไว้ดังเช่น การจัดตั้งศาลและอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษา อาศัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลต่างๆ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ อาศัยพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๘ อำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง อาศัยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ และอำนาจหน้าที่ของตำรวจ อาศัยพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งนี้ ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ที่เป็นเจ้าพนักงานสอบสวนความผิดอาญาจะระบุไว้ใน

มาตรา ๑๖ ประกอบกับมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้บัญญัติอำนาจสอบสวนความผิดอาญาที่กระทำในราชอาณาจักร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาภายในเขตอำนาจที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้มีอำนาจและหน้าที่สอบสวนความผิดอาญาจะเป็นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังนั้น ข้อความในบทบัญญัติของมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเป็นการที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ivo อย่างกว้างๆ ขององค์กรและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายที่ว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นๆ โดยฝ่ายบริหารมีอำนาจในการตรากฎหมายลำดับรอง กล่าวคือสามารถดำเนินการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ตามหน้าที่แต่ละองค์กร เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานองค์กรนั้นๆ ปฏิบัติเป็นไปโดยเรียบร้อย และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยดี ข้อความในมาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

สำหรับข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบในการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามคำสั่งที่ ๘๖๑/๒๕๓๖ และการกระทำของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติตามคำสั่งแต่งตั้งดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อบังคับดังกล่าวมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติจึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ ดังนั้น กรณีที่ผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยข้อบังคับฯ คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวน และการกระทำของพนักงานสอบสวนฯ ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้

สำหรับประเด็นที่ ๒ นั้น จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักการของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่การป้องกัน จำกัด และเหนี่ยวรั้งมิให้อำนาจรัฐและการใช้อำนาจรัฐเป็นไปในทางที่ทำลายและลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อันเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ โดยรัฐธรรมนูญ มีการรองรับไว้อย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยาย

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการป้องกัน จำกัด เหนี่ยวรั้งการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐนี้ ย่อมถือว่าเป็นแม่บทที่วางเงื่อนไขที่มีความสำคัญสูงสุดเหนือกฎหมายอื่นๆ การใช้อำนาจโดยองค์กร

ของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนมากที่สุด คือการใช้อำนาจด้านการยุติธรรม ทุกขั้นตอนตามกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่แยกไม่ออกจากสาระของกฎหมาย

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เป็นหลักประกันว่า ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สำคัญด้านหนึ่งได้แก่ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มีเหตุเกี่ยวกับคดีอาญา โดยตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย มาตรา ๒๕๑ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้สิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นบทบัญญัติที่วางเงื่อนไขเพื่อให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปโดยมีการตรวจสอบ จึงต้องถือว่ามาตรา ๒๕๑ นี้ เป็นการวางทั้งเงื่อนไขที่จำเป็นและพอเพียง (necessary and sufficient conditions) ต่อการประกันสิทธิ เสรีภาพของบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

มีผู้เข้าใจว่าหลักกฎหมายธรรมชาตินั้น เป็นเพียงปรัชญากฎหมายประเภทหนึ่ง และสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเป็นธรรม เป็นเรื่องนามธรรม ไม่อาจมีข้อยุติหรือหลักเกณฑ์ที่นำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้ ดังนั้น จึงจะต้องพิจารณาความชอบและความถูกต้องตามกฎหมายที่มีข้อบัญญัติอย่างชัดเจนตามกฎหมายสารบัญญัติต่างๆ เป็นสำคัญ บางคนยืนยันว่าเมื่อใดที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างไร สิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่อมจะต้องมีการปฏิบัติโดยชอบตามกฎหมายโดยอัตโนมัติอยู่แล้ว เข้าทำนองที่ว่า “ไม่มีกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เพราะกฎหมายจะไม่เป็นธรรมหาได้ไม่” เนื่องจากข้อถกเถียงเช่นว่านี้ รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรจึงต้องระบุเงื่อนไขหลักที่เป็นเงื่อนไขเชิงคุณภาพหรือเงื่อนไขเกี่ยวกับความเป็นธรรมไว้ในขั้นตอนและกระบวนการหรือระเบียบวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเป็นหลักประกันว่ากฎหมายที่บัญญัติโดยมนุษย์นั้นย่อมเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกติกาหลักของการจัดความสัมพันธ์การใช้อำนาจยอมรับอำนาจ โดยเฉพาะอำนาจในการลงโทษ ดำเนินคดีอาญา เพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม จะต้องมิบบทบัญญัติที่นอกจากจะรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแล้ว ยังจะต้องสามารถป้องกันมิให้ขั้นตอน กระบวนการ ระเบียบวิธีดำเนินการใช้อำนาจรัฐซึ่งกฎหมายต่างๆ เช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นไปโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าสำคัญที่มนุษย์ทุกคนพึงมี พึงสงวนรักษา ได้รับการปกป้องคุ้มครองอย่างเคร่งครัด การที่สิ่งอันเป็นนามธรรม เช่น “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” และ “ความเป็นธรรม” ได้รับการกล่าวถึงและยืนยันโดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า คุณค่าหลักของความเป็นมนุษย์ และการได้รับปฏิบัติเยี่ยงมนุษย์อย่างเป็นธรรมนี้ จะต้องเป็นกรอบและเงื่อนไขสำคัญ

ในการจำกัดอำนาจรัฐ เพราะพนักงานของรัฐใช้อำนาจรัฐ มิใช่ผู้มีคุณธรรมตามธรรมชาติ หรือขึ้นชื่อว่าเป็นพนักงานสอบสวนแล้ว จะต้องทำการสอบสวนอย่างเป็นธรรมเสมอไป ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๕๑ จึงต้องไปกำหนดเงื่อนไขเชิงคุณภาพอันพอเพียงเพิ่มขึ้นจากข้อจำกัดที่เป็นเงื่อนไขทางระเบียบวิธีการอันจำเป็นต่อกระบวนการยุติธรรมอีก

หากมาตรา ๑๒๐ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความพอเพียงที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา ๔ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” อันเป็นบททั่วไปหรือปฐมบทแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นอันใดที่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติเงื่อนไขหลัก เพื่อป้องกันการก่อให้เกิดสถานะที่พอเพียงในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้มิให้ถูกละเมิดโดยการใช้อำนาจรัฐอีกในมาตรา ๒๕๑ วรรคหนึ่งว่า “ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม” ถ้าคำว่า “การสอบสวน” ในมาตรา ๑๒๐ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยตัวของมันเองให้หลักประกันความเป็นธรรมได้โดยอัตโนมัติหรือมาตรา ๑๒๐ นี้ ในตัวของมันเองสามารถบันดาลให้เกิดการสอบสวนอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว และต่อเนื่องแล้ว เหตุใดจึงต้องมีการเน้นย้ำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมอีก เหตุที่ต้องมีการเน้นย้ำถึงกับบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็เพราะการใช้อำนาจรัฐยังมีข้อบกพร่องอยู่และอาจไปละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลได้ทั้งในแง่ตัวบทบัญญัติและในแง่ขั้นตอน กระบวนการบังคับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย แม้ศาลฎีกาจะมีคำวินิจฉัยหลายครั้งหลายหนว่าการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ย่อมจะต้องเป็นการสอบสวนโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ยังมีหลายกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาถูกสอบสวนและมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีการดำเนินการครบถ้วนตามขั้นตอนทางกฎหมายแล้ว คือ มีการสอบสวนแล้ว แต่ก็ยังปรากฏว่าการสอบสวนในบางกรณีเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น หากมีการพิจารณาการสอบสวนที่มิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ต้องไปต่อสู้พิสูจน์ในชั้นศาลว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร การต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธินี้ เป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่การมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และการที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเป็นอีกเรื่องหนึ่ง และเป็นประเด็นทางรัฐธรรมนูญ (constitutional issue) มิใช่เป็นเพียงประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้อำนาจเท่านั้น

การต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิอันถูกละเมิดโดยพฤติกรรมของเจ้าพนักงานใช้อำนาจรัฐ เป็นการต่อสู้ชั้นศาล แต่การต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องที่อยู่ในการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าหากคนไทยจะมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วโลกแล้ว มาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล จะต้องได้รับการเอาใจใส่และได้รับการถือปฏิบัติอย่างจริงจัง มิฉะนั้นข้อบกพร่องและ/หรือความไม่พอเพียงทั้งปวงที่มีอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ ก็จะเป็นช่องทางให้เกิดการใช้อำนาจตามกฎหมายโดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม ความเป็นธรรม โดยอ้างว่าได้ทำตามขั้นตอนกระบวนการ ระเบียบวิธีการ “ทำตามกฎหมาย” แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าหากรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในเรื่องใด บทบัญญัติของกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

การที่บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ไม่จำเป็นต้องไปว่าจะต้องขัดหรือแย้ง เพราะข้อความขัดหรือแย้งกัน การขัดหรือแย้งกันอาจมาจากการมีเงื่อนไขที่จำเป็น (necessary condition) แต่ขาดเงื่อนไขที่พอเพียง (sufficient condition) ไปก็ได้ การที่มาตรา ๑๒๐ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาวางข้อจำกัดห้ามมิให้พนักงานยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน เป็นการกำหนดขั้นตอนการดำเนินคดี แต่ก็ขาดการระบุลงไปให้ชัดเจนตามหลักประกันสิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงมีสิทธิได้รับตามมาตรา ๒๔๑ คือการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ถ้าพึงเพียงมาตรา ๑๒๐ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่พอเพียงที่จะให้หลักประกันนี้ได้ มาตรา ๑๒๐ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงมีข้อความที่ไม่พอเพียงในเงื่อนไขของการสอบสวน เมื่อรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และรัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไว้อย่างชัดเจนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายสบัญญัติ มาตรา ๑๒๐ มิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ห้ามมิให้พนักงานยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรมก่อน” ก็ย่อมถือได้ว่ากฎหมายวิธีสบัญญัติมาตรานี้มีแต่เงื่อนไขที่จำเป็น (necessary condition) อันได้แก่การมีการสอบสวน แต่หาได้มีหลักประกันด้านเงื่อนไขที่พอเพียง (sufficient condition) ต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาอันรัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ไม่

เนื่องจากประเด็นนี้เป็นประเด็นทางรัฐธรรมนูญ มิใช่ประเด็นทางพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงที่จะต้องต่อสู้พิสูจน์กันในศาลดังได้กล่าวมาแล้ว และโดยที่มาตรา ๒๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีความสำคัญยิ่งในอันที่จะอนุวัตให้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล มาตรา ๔ มาตรา ๒๖

มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ ของรัฐธรรมนูญได้รับความคุ้มครองมิให้ถูกละเมิดโดยการใช้ อำนาจรัฐ และโดยที่ข้อความในมาตรา ๒๕๑ ของรัฐธรรมนูญมีข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนด หลักประกันสิทธิที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรมอย่างชัดเจน อีกทั้งสะท้อนถึงหลักการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ และเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวมาแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงวินิจฉัยว่า

๑. มาตรา ๑๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๒. มาตรา ๑๒๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๑ เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นายชัยอนันต์ สมุทวณิช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ